

RAPPORT
Archeologisch bureau- en verkennend
veldonderzoek, door middel van boringen
Prinses Irenestraat 4
te Oud-Beijerland
AM12356

Opdrachtgever

Ordito Gilze B.V.
Postbus 94
5126 ZH Gilze

Projectnummer

Aeres Milieu projectnummer AM12356

Status rapport

Definitief

Autorisatie

Opsteller rapport:	paraaf	datum
Ing. N.J.W. van der Feest MA		15-2-2013
Redactie:	paraaf	datum
Drs. C.D.R. Cohen Stuart (Transect)		15-2-2013
Vrijgave:	paraaf	datum
Ing. T.K.P.G. Thijssen		15-2-2013

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	3
ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	5
1. INLEIDING	7
2. WERKWIJZE	9
2.1 Inleiding	9
2.2 Verkennend veldonderzoek d.m.v. boringen.....	9
3. BUREAUONDERZOEK	10
3.1 Landschappelijke situatie - geomorfologie	10
3.2 Landschappelijke situatie - bodem	12
3.3 Bewoningsgeschiedenis – historisch overzicht	12
3.4 Bewoningsgeschiedenis – archeologische waarden	13
3.5 Bewoningsgeschiedenis – historisch materiaal	15
4. VERWACHTINGSMODEL	17
5. VELDWERKZAAMHEDEN	19
5.1 Algemeen	19
5.2 Fysisch geografische beschrijving van de bodemopbouw	19
5.3 Archeologische indicatoren	20
6. CONCLUSIE	21
6.1 Algemeen	21
6.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen	21
7. AANBEVELINGEN	23
LITERATUURLIJST	25

Bijlagen:

1	Topografische overzichtskaart
2	Situatietekening onderzoekslocatie met boorpunten
3	Overzicht IKAW met aanwezige onderzoeken, monumenten en waarnemingen
4	Overzicht gemeentelijke archeologische waarden- en verwachtingskaart
5	Overzicht geomorfologische kaart
6	Overzicht bodemkaart
7	Overzicht AHN
8	Boorkernbeschrijvingen

SAMENVATTING

Op 10 januari 2013 is door Aeres een verkennend archeologisch booronderzoek uitgevoerd aan de Prinses Irenestraat 4 te Oud-Beijerland. Voorafgaand aan dit booronderzoek is een specifiek verwachtingsmodel opgesteld aan de hand van een bureauonderzoek over deze locatie. Het doel van het booronderzoek is de in het bureauonderzoek opgestelde specifieke verwachting te toetsen. Aan de hand van deze gegevens kunnen vervolgens adviezen over de aanwezige archeologische resten, of vervolgtraject worden opgesteld.

Uit het bureauonderzoek blijkt dat op basis van de bekende gegevens omtrent archeologische waarden in het gebied en geografische ligging moet worden geconcludeerd dat voor het plangebied een lage archeologische verwachting geldt voor archeologische resten tot en met de late middeleeuwen. Onderzoeken op het belendende perceel wijzen op een erosieve invloed van de overstromingen uit de periode 1300-1450. Deze hebben de mogelijk aanwezige resten verspoeld waardoor er geen verwachting is voor vroegere resten dan deze overstromingsperiode.

Gezien de ligging buiten de historische kern, voor zo ver de gegevens strekken, is het plangebied altijd ingericht geweest als boomgaard. Het valt echter niet uit te sluiten dat er resten van kunstmatige ophogingen aanwezig zijn, zoals terpen, of de restanten van versterkte huizen. Dergelijke resten zijn in de omgeving regelmatig aangetroffen en worden tegenwoordig beschouwd als archeologisch monument. Derhalve geldt voor de periode nieuwe tijd een middelhoge verwachting.

In het plangebied zijn geen potentiële archeologische niveaus aangetroffen, de bodem bestaat vrijwel geheel uit overstromingsafzettingen. De resten van voor de nieuwe tijd zullen door deze overstromingen zijn verspoeld. Het plangebied is na deze afzettingen, op basis van de beschikbare gegevens, voornamelijk in gebruik geweest als agrarisch gebied. Op basis van deze gegevens wordt geadviseerd dat verder archeologisch onderzoek ter plaatse niet noodzakelijk wordt geacht. Tijdens het booronderzoek is wel een indicatie aangetroffen voor de resten van een oude sloot of greppel uit de nieuwe tijd. Hoewel een dergelijk spoor niet onmiddellijk aanleiding geeft tot een vervolg onderzoek verdient het de aanbeveling, indien ter plekke wordt gegraven, dat de leden van de Historische Vereniging Oud-Beijerland of Stichting archeologie Hoeksche Waard in de mogelijkheid worden gesteld een inspectie uit te voeren.

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectnummer	: AM12356
OM-nummer	: 55.026
Soort onderzoek	: Bureau- en verkennend booronderzoek
Adres onderzoekslocatie	: Prinses Irenestraat 4
Toponiem	: Irenestraat
Gemeente	: Oud-Beijerland
Provincie	: Zuid-Holland
Kadastrale registratie	: sectie D nrs. 6741 en 6742
Coördinaten	: centrum 88.162; 426.448
	NW: 88.165; 426.496
	NO: 88.188; 426.491
	ZW: 88.136; 426.420
	ZO: 88.175; 426.411
Oppervlakte	: circa 2.400 m ²
Huidig locatie gebruik	: braakliggend, deels boomgaard deels grasveld
Aanleiding onderzoek	: bestemmingsplanwijziging
Opdrachtgever	: Ordito Gilze B.V.
Bevoegde overheid	: Gemeente Oud-Beijerland, dhr. P. Bijl
Opslag documentatie en materiaal	: Zuidhoven 9m te Roermond tot deponering bij provinciaal depot te Alphen a/d Rijn
Datum uitvoering	: 10 januari 2013

1. INLEIDING

In opdracht van Ordito Gilze B.V. heeft Aeres Milieu een archeologisch bureau- en verkennend veldonderzoek, d.m.v. boringen uitgevoerd op de locatie:

Adres onderzoekslocatie	: Prinses Irenestraat 4 te Oud-Beijerland
Gemeente	: Oud-Beijerland
Oppervlakte	: circa 2.400 m ²
Huidig perceelsgebruik	: braakliggend, deels boomgaard, deels grasveld
Toekomstig perceelsgebruik	: 1 of 2 woningen met erf

Dit archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de richtlijnen van de KNA 3.2. Het verkennend onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek naar de historie en bodemgesteldheid van de onderzoekslocatie. Aanvullend hierop is een verkennend veldonderzoek d.m.v. boringen op het perceel uitgevoerd. De werkzaamheden in het veld zijn uitgevoerd door een KNA-archeoloog onder leiding van een KNA-senior archeoloog.

Aanleiding

De aanleiding voor het laten uitvoeren van dit bodemonderzoek is de voorgenomen nieuwbouw van 1 of 2 woningen ter plaatse (zie figuur 1). Hiervoor is nog geen verbeelding opgesteld, waardoor er geen exacte locatie, omvang of diepte van de toekomstige ingreep bekend is (bijlage 1).

Figuur 1: oude luchtfoto met het plangebied in een rood kader (bron: bingmaps.nl).

Doel

Het doel van het archeologisch bureauonderzoek is, het bepalen van een specifiek verwachtingsmodel voor de locatie. Dit verwachtingsmodel wordt op basis van historische kaarten en bekende landschappelijke en archeologische gegevens gevormd.

Het doel van het aansluitende verkennende booronderzoek is het toetsen van het in het bureauonderzoek opgestelde verwachtingsmodel.

Specifiek voor de locatie Prinses Irenestraat 4 zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

- Is er sprake van stratigrafische lagen die potentieel archeologische waarden kunnen bevatten?
- In hoeverre zijn deze lagen intact en hoe reflecteert dit de kwaliteit van de mogelijk aanwezige archeologische resten?
- Wat is de diepteligging van mogelijke archeologische resten en wat is de daadwerkelijke bedreiging van deze resten door de voorgenomen bodemingrepen?
- Zijn er tijdens het veldwerk archeologische indicatoren aangetroffen en, indien mogelijk, welke perioden vertegenwoordigen ze?
- Hoe is de bodem van het plangebied opgebouwd?
- Heeft het verkennende booronderzoek voldoende gegevens opgeleverd om tot een selectiebesluit te komen, of is een vervolgonderzoek noodzakelijk?

Plangebied

Het plangebied is gelegen in het oostelijk deel van het centrum van Oud-Beijerland en wordt in het noorden begrensd door de Prinses Irenestraat. De overige zijden worden begrensd door de erfscheidingen van de belendende percelen (zie figuur 2).

Figuur 2: plangebied bij aanvang van de werkzaamheden in zuidelijke richting gefotografeerd.

2. WERKWIJZE

2.1 Inleiding

Bij het uitvoeren van het bureauonderzoek is gebruik gemaakt van verschillende bronnen. Deze bronnen geven inzicht in bekende, of te verwachten archeologische resten binnen het onderzoeksgebied. Daarnaast zijn deze bronnen van belang voor het opstellen van de landschapsgenese.

Archeologische bronnen

- Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW)
- Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW)
- Archeologische Monumentenkaart (AMK)
- Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS II)
- De archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart voor de Hoeksche Waard
- Specifieke lokale informatie

Bodem- en geomorfologische kaarten

- Bodemkaart (Alterra, uit Archis2)
- Geomorfologische kaart (Alterra, uit Archis2)
- Actuele Hoogtekaart van Nederland (AHN)

Historische kaarten

- Historisch minutenplan (1800-1832)
- Historische topografische en militaire kaarten (1830 tot 1978)
- Moderne topografische kaart (2005)

De bovenstaande bronnen worden aangevuld door mogelijke informatie afkomstig van lokale archeologische verenigingen en werkgroepen. De overige aanvullende informatie is terug te vinden in de literatuurlijst.

2.2 Verkennend veldonderzoek d.m.v. boringen

Om een regelmatige verdeling over het plangebied te kunnen garanderen is gebruik gemaakt van een grid met gelijkbenige driehoeken (voor zover het plangebied dit toelaat). Voor een verdeling van de boringen zie bijlage 2.

Deze meetpunten worden met behulp van meetwiel en meetlint uitgezet. De boorpunten worden gerelateerd aan de AHN. De boringen zijn uitgevoerd met een edelman boor van 10 centimeter.

De boringen worden tot minimaal 30 centimeter in de 'schone' (C-horizont) ondergrond doorgeboord. De boorkernen worden conform ASB (Archeologische Standaard Boorbeschrijving 5.2) beschreven.

Voor het plangebied aan de Prinses Irenestraat is uitgegaan van 6 boringen om een duidelijk beeld te kunnen schetsen. Dit komt neer op circa 25 boringen per hectare. Tijdens het veldwerk wordt, voor zover mogelijk gekeken naar archeologische indicatoren aan het oppervlakte.

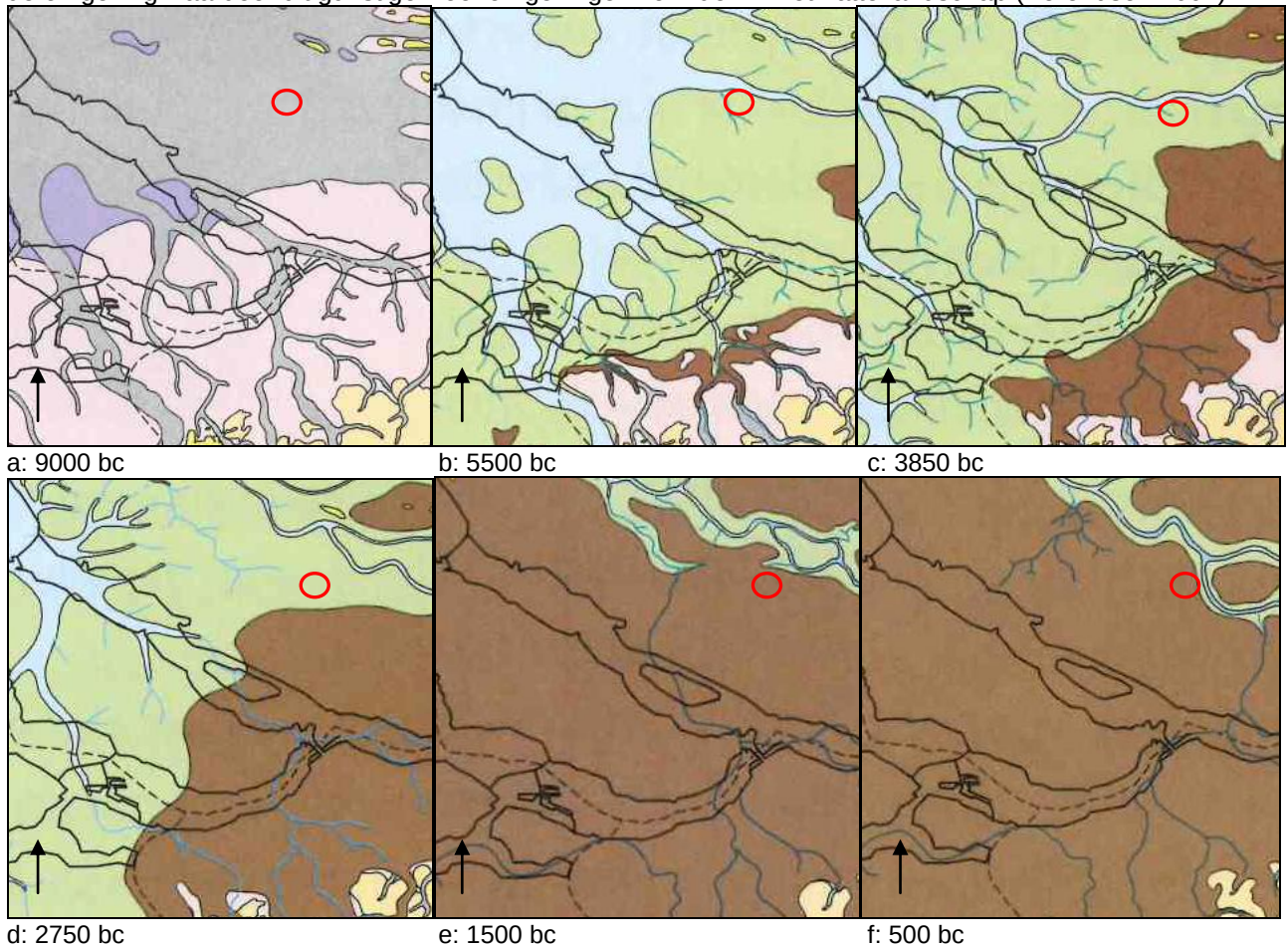
3. BUREAUONDERZOEK

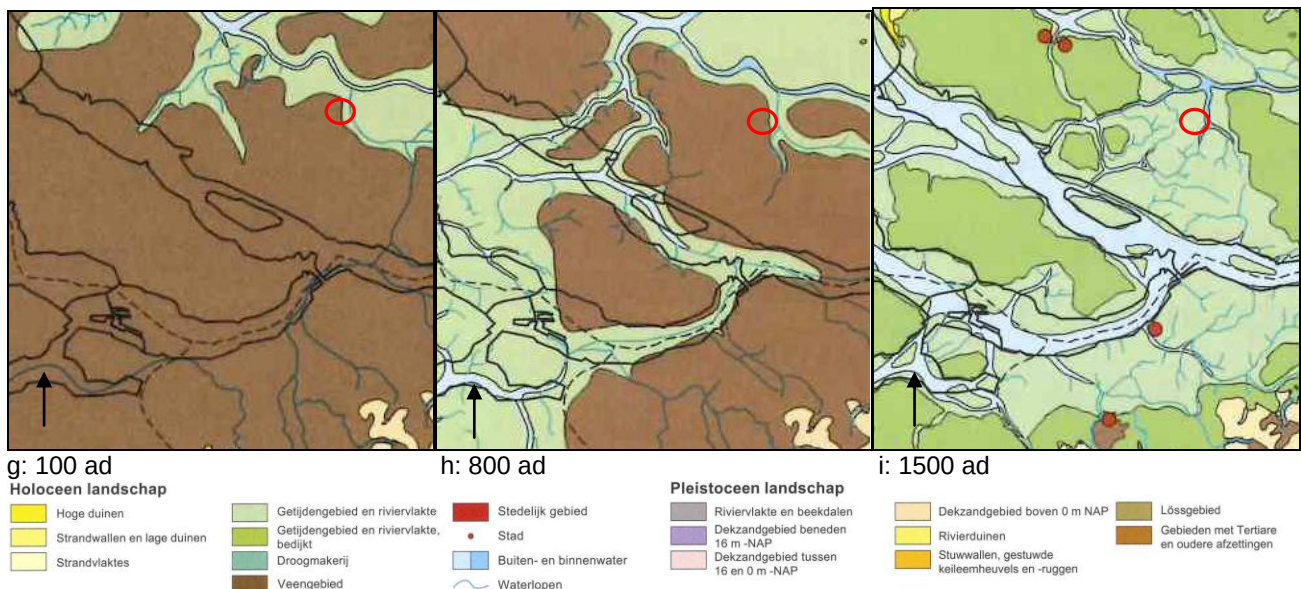
3.1 Landschappelijke situatie - geomorfologie

Gedurende de koude periode van het Weichselien (120.000-10.000) hebben de eerste duidelijke formatieve processen in de bredere omgeving van Oud-Beijerland plaatsgevonden. De toenmalige poolwoestijn in het droge noordzeebekken was de bron van zanden welke onder invloed van de wind afgezet werden als dekzanden. Door dit landschap stroomden de rivieren in een vlechtend patroon. In de bovenlopen werden grote hoeveelheden zand meegevoerd en in de benedenlopen afgezet in de vorm van donken en rivierduinen.

Met het opwarmen van het klimaat in het Holoceen (10.000-heden) steeg de zeespiegel en nam het verschil in de seizoensgebonden toevoer van water door de rivieren af. Het gevolg hiervan was een verminderde toevoer van zand en een stabielere loop van de grote rivieren. De omgeving van Oud-Beijerland is in deze periode sterk onder invloed van zowel zee als rivieren. Zo ontstond een wisselende gelaagdheid van zeeklei en rivierklei (figuur 3 b en c)(Formatie van Echteld/ Wormer laagpakket).

In deze periode sluiten ook de strandwallen langs de Nederlandse kust. Het gevolg hiervan was het ontstaan van grote gebieden met veen (figuur 3c t/m h) (Formatie van Nieuwkoop/ Hollandveen laagpakket). De eerder genoemde donken bleven hier bovenuit steken en vormde voorkeurslocaties voor bewoning (Spoelstra 2006). Als gevolg van doorbraken van de zee, zogenaamde transgressies, ontstaan in het relatief kwetsbare land achter de strandwallen, uitgebreide krek- en geulensystemen (3 g en h) (Formatie van Naaldwijk/ Walcheren laagpakket). Langs deze krek- en geulen vormden zich oeverwallen. Deze oeverwallen lagen iets hoger dan de omgeving waardoor dit gunstige woonomgevingen vormden in het natte landschap (Berendsen 2004).

Figuur 3: landschappelijke ontwikkeling door de tijd heen met in rood de globale ligging van het plangebied (bron: Bazelmans 2011).

De langzaam verzandde kreken en geulen zijn in de loop van de tijd minder onderhevig aan inklinking als de omliggende kleigebieden waardoor deze hoger komen te liggen en gezien werden als gunstige woongebieden. In de omgeving van het plangebied zijn diverse van dergelijke stroomruggen aanwezig. Zo is het plangebied gelegen op een oude Maasgeul welke pas in de late middeleeuwen is verland (Spoelstra 2006). De resten hiervan zijn ten oosten van het plangebied nog op de moderne kaarten en op de verwachtingskaart van de Hoekse Waard te zien. Op de geomorfologische kaart (bijlage 5) is deze stroomrug weergegeven als een getijkreekbedding (legenda-eenheid 2R13). Ten zuidoosten zijn de resten hiervan waar te nemen als de Binnenbedijkte Maas. De geul is met name gekend om Romeinse bewoning op de oeverwallen, in deze periode is de geul nog actief en vormde deze de hoofdgeul van de Maas (Leenders 2005). Gezien de in de Romeinse periode reeds goed ontwikkelde oeverwallen kan een langere periode van activiteit binnen de geul worden gesuggereerd. In een latere fase is over een deel van deze stroomrug de Grote Gemeene Landeskreeke aanwezig (zie figuur 4). Echter is deze op de kaart 1811-1832 (figuur 5) reeds verdwenen. Deze kreek splitste ten oosten van het plangebied in twee takken welke ten noordoosten van het plangebied zich weer bijeen voegden. De verdere omgeving wordt op de geomorfologische kaart omschreven als een vlakte van getijafzettingen (legenda-eenheid 2M35), hierop is, na extrapolatie, het plangebied ook gelegen.

Deze had de rechten over de gebieden van de Hoekse Waard na de dood van zijn broer Karel I van Egmond in 1541 geërfd. Ondanks zijn trouw aan de Spaanse koning werd Lamoraal I van Egmond in 1568 geëxecuteerd op verdenking van hoogverraad.

Door de voortgaande herwinning (vanaf 1557) van grondgebieden door bedijking wordt in 1582 een nieuw dorp gesticht. Hierdoor werd de naam van Beijerland, vernoemd naar zijn vrouw Sabina van Beijeren, nu Oud-Beijerland en kreeg het nieuwe dorp de naam Nieuw-Beijerland.

De nieuwe stichting was voornamelijk te danken aan de toenemende handel in de omgeving. Door de positie als één van de belangrijkste handelsplaatsen van de Hoekse Waard ontwikkelde Oud-Beijerland zich in de loop der tijd tot een welvarende gemeente.

Deze welvaart duurde tot de Tweede Wereldoorlog, hoewel er tijdens de gevechthandelingen schade is toegebracht aan de gemeente is niet geheel duidelijk wat de omvang hiervan was (Van Blankenstein 2006). Wel bekend is dat grote delen van verschillende polders geïnundeerd waren. Op het grondgebied van Oud-Beijerland zijn voor zover bekend 4 vliegtuigen neergestort voornamelijk in de omgeving van de Langeweg (Auwerda/ Grimm 2008). Het is echter niet van alle vliegtuigen bekend waar ze exact zijn neer gekomen.

3.4 Bewoningsgeschiedenis – archeologische waarden

Het plangebied heeft op de IKAW een lage kans op het aantreffen van archeologische resten (zie bijlage 3). Dit wordt genuanceerd op de archeologische verwachtingenkaart van de Hoekse waard (zie bijlage 4). Op deze kaart heeft het plangebied een middelhoge verwachting voor de periode ijzertijd tot en met nieuwe tijd.

In de omgeving van het plangebied zijn 14 waarnemingen gedaan (tabel 1), zijn vijf monumenten bekend (tabel 2) en zijn er 18 onderzoeken uitgevoerd (tabel 3).

De waarnemingen zijn alle afkomstig uit de nieuwe tijd en kunnen vooral gesitueerd worden in de historische kern van Oud-Beijerland. Dit komt overeen met het beeld waarbij de vroegere resten voornamelijk zullen zijn verspoeld of afgedekt tijdens de overstromingen in de 15^e eeuw. De meeste resten zullen na de bedijking van de regio dateren.

Dit komt overeen met resultaten van de meeste onderzoeken. Direct aansluitend aan het plangebied zijn in het verleden twee onderzoeken uitgevoerd op het ten zuiden gelegen perceel. In 2005 is door SOB research een booronderzoek uitgevoerd hieruit blijkt dat de aangetroffen Duinkerke IIIb afzettingen erosief zijn ten opzichte van het onderliggende veenpakket. Hierdoor kan worden gesteld dat de archeologische resten van voor 1300 (afzettingsmoment Duinkerke IIIb, 1300-1450) zijn verspoeld. Op het beschikbare kaartmateriaal kan worden uitgemaakt dat het gebied nooit bebouwd is geweest waardoor er geadviseerd is geen verder archeologisch onderzoek uit te voeren (Ras 2005). Dit komt overeen met het booronderzoek van ARC in 2011. Ook hier is een erosieve afzetting laagpakket van Walcheren (hier is Duinkerke IIIb onderdeel van) aangetroffen waardoor eveneens is geadviseerd geen verder onderzoek uit te voeren (Verboom-Jansen 2011).

De aangetroffen monumenten liggen alle op enige afstand van het plangebied (>500m). Het gaat om woonterpen en versterkte huizen uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd.

Er is in het kader van de bureaustudie contact geweest met de Historische Vereniging Oud-Beijerland, dit heeft voorsnag geen aanvullende informatie opgeleverd.

Waarnemingen			
Nummer	Afstand tot het plangebied (m)	Periode	Omschrijving
45.235	300 (NNW)	Nieuwe tijd	Steen, fundering; Kuil; Beerput; Glas, onbekend; Organisch, pit; Bot, dierlijk; Keramiek, onbekend
60.364	680 (NW)	Nieuwe tijd A – B	Keramiek, onbekend, fundering
60.366	550 (WNW)	Nieuwe tijd A – B	Keramiek, fundering, waterput
60.376	615 (O)	Nieuwe tijd	Kunstmatige ophoging
234.048	320 (NNW)	Nieuwe tijd A – B	Keramiek, baksteen, gedraaid; Bot, dierlijk; Glas, beker, afval; Leer, afval; Textiel, onbekend; Schelp, afval, onbekend; Houtskool, afval; Koper, onbekend
402.352	450 (Z)	Nieuwe tijd A – B	Keramiek, fundering

Nummer	Afstand tot het plangebied (m)	Periode	Omschrijving
409.463	515 (WNW)	Nieuwe tijd	Keramik, muur, onbetermineerbaar, waterput; Bot, dierlijk
410.768	660 (WNW)	Nieuwe tijd A	Keramik, majolica, tegel, gedraaid
413.177	655 (WNW)	Nieuwe tijd	Keramik, fayence, dakpan, gedraaid, porselein, onbetermineerbaar
427.322	575 (WNW)	Nieuwe tijd A	Keramik, gedraaid
427.324	475 (NW)	Nieuwe tijd A – B	Keramik, gedraaid
427.326	470 (WNW)	Nieuwe tijd C	Keramik, industrieel
427.328	410 (WNW)	Nieuwe tijd	Keramik, majolica, tegel, gedraaid, industrieel, fundering
427.660	515 (NW)	Nieuwe tijd A	Zilver, munt; Keramik, steengoed

Tabel 1: Waarnemingen uit Archis2

Monumenten			
Nummer	Afstand tot het plangebied (m)	Periode	Omschrijving
16.127	595 (O)	Late middeleeuwen – nieuwe tijd C	Woonterp van het huis 'Even Buiten'
16.128	940 (ZZO)	Late middeleeuwen B – nieuwe tijd C	Terrein met een verhoogde, voorheen omgrachte huisplaats
16.129	670 (WNW)	Nieuwe tijd A – B	Terrein met resten van een 17e eeuwse gebouw
16.130	770 (ZW)	Late middeleeuwen B – nieuwe tijd C	Terrein met resten van het versterkt huis 'Jan Dyrkssch huys'

Tabel 2: Monumenten uit Archis2

Onderzoeken			
Nummer	Afstand tot het plangebied (m)	Periode	Omschrijving complex
3.670	935 (Z)	Geen relevante indicatoren	SOB research 2004, booronderzoek, geen indicatoren, geen vervolg
11.557	1 (Z)	Geen relevante indicatoren	SOB research 2005, booronderzoek, geen indicatoren, geen vervolg
39.311	990 (ZZO)	Onduidelijk	SOB research 2007, begeleiding, geen nadere informatie beschikbaar
21.984	510 (NW)	Geen relevante indicatoren	Stichting Archeologie Hoeksche Waard 2008, inspectie, geen indicatoren, geen vervolg
39.310	590 (NW)	N.v.t.	SOB research 2008, bureauonderzoek, geen vervolg, onduidelijk wat de onderbouwing is
28.620	600 (WNW)	Nieuwe tijd A – B	RAAP 2009, kartering, vervolg d.m.v. proefsleuven, onduidelijke aanleiding
29.119	795 (O)	Nieuwe tijd	Vestigia 2009, booronderzoek, mogelijke boerderij, geen aanwijzingen m.u.v. literatuur, vervolg d.m.v. begeleiding voor dat deel van het gebied
30.379	450 (NNW)	N.v.t.	Arcadis 2009, bureauonderzoek, vervolg d.m.v. booronderzoek
40.956	150 (NO)	Onduidelijk	Archeopro 2009, booronderzoek, geen indicatoren en verstoringen tot 1,5 meter, geen advies
30.075	870 (W)	Onduidelijk	ADC 2009, booronderzoek, geen vervolg, onduidelijk waar dit op is gebaseerd
32.729	420 (W)	Geen relevante indicatoren	Archeomedia 2010, booronderzoek, moderne resten tot in de ondergrond aangetroffen, geen vervolg
36.372	610 (ZO)	Onduidelijk	Oranjewoud 2010, booronderzoek, geen vervolg, onduidelijke aanleiding
42.167	600 (NW)	Nieuwe tijd	RAAP 2010, opgraving, 17e eeuwse bebouwing met erf aangetroffen
42.696	1 (Z)	Geen relevante indicatoren	ARC 2011, booronderzoek, geërodeerde pakketten, geen vervolg
39.309	365 (WNW)	N.v.t.	SOB research 2011, bureauonderzoek, vervolg d.m.v. begeleiding indien dieper wordt verstoord dan 80 cm-mv, onduidelijke aanleiding
Nummer	Afstand tot het	Periode	Omschrijving complex

	plangebied (m)		
39.760	890 (WNW)	Nieuwe tijd	De Steekproef 2011, booronderzoek, vondstlaag aangetroffen met materiaal uit de 16 ^e – 17 ^e eeuw, vervolg d.m.v. waarderend booronderzoek
40.394	895 (WNW)	Nieuwe tijd	De Steekproef 2012, booronderzoek, datering van de vondstlaag is 18 ^e eeuw, op basis van de recente datering geen vervolg
42.865	360 (WNW)	Onduidelijk	SOB research 2012, begeleiding, bij toekomstige ontwikkelingen nader onderzoek noodzakelijk, onduidelijke aanleiding

Tabel 3: Onderzoeken uit Archis2

3.5 Bewoningsgeschiedenis – historisch materiaal

Zoals in figuur 5 te zien is, is er nooit sprake geweest van vaste bebouwing op het plangebied. Pas in het midden van de twintigste eeuw is er sprake van de eerste bebouwing aan de noordzijde van het plangebied langs de Prinses Irenestraat. Voor deze inrichting met bebouwing lijkt het plangebied voornamelijk een agrarische aard te hebben. In de periode 1811-1832 is het perceel kadastraal beschreven als boomgaard.

Figuur 5: Historisch kaartmateriaal uit respectievelijk 1811-1832, 1830-1850, 1902 en 1958, met in de rode cirkel het plangebied.

4. VERWACHTINGSMODEL

Het plangebied is gelegen in het oostelijke deel van het centrum van Oud-Beijerland, in het historische buitengebied.

Op basis van de bekende gegevens omtrent archeologische waarden in het gebied en geografische ligging moet worden geconcludeerd dat voor het plangebied een lage archeologische verwachting geldt voor archeologische resten tot en met de late middeleeuwen. Onderzoeken op het belendende perceel wijzen op een erosieve invloed van de overstromingen uit de periode 1300-1450. Deze hebben de mogelijk aanwezige resten verspoeld waardoor er geen verwachting is voor vroegere resten dan deze overstromingsperiode.

Gezien de ligging buiten de historische kern, voor zo ver de gegevens strekken, is het plangebied altijd ingericht geweest als boomgaard. Het valt echter niet uit te sluiten dat er resten van kunstmatige ophogingen aanwezig zijn, zoals terpen, of de restanten van versterkte huizen. Dergelijke resten zijn in de omgeving regelmatig aangetroffen en worden tegenwoordig beschouwd als archeologisch monument. Derhalve geldt voor de periode nieuwe tijd een middelhoge verwachting.

Nederzittingsresten uit de nieuwe tijd kunnen voorkomen als concentraties van vondstmateriaal (aardewerk, bouwsteen, natuursteen) of als vullingen van afvalkuilen, paalkuilen, waterputten, e.d.. De resten uit de periode voor de 16e eeuw zullen verspoeld zijn als gevolg van de overstromingen. Indien nederzittingsresten worden aangetroffen, kan ook de aanwezigheid van bijbehorende sporen van begravingen, in de vorm van crematie- en inhumatiegraven, niet worden uitgesloten. De resten periode van de 16e eeuw en later zullen samenhangen met het gebruik van de grond, mogelijk kunnen hiervan perceelsscheidingen en erfgrenzen worden agetroffen.

Gezien de afwezigheid van bebouwing tot het midden van de 20^e eeuw en de beperking van de bebouwing langs de noordzijde van het perceel zullen de verstoringen beperkt zijn tot de voormalige bebouwing.

5. VELDWERKZAAMHEDEN

5.1 Algemeen

Tijdens de uitvoering op 10 januari 2013 is er niet van het voorgenomen boorplan afgeweken. Opvallend was een ontgraving ter plaatse van de voormalige kas (zichtbaar op figuur 1). Vermoedelijk is tijdens de sloop een deel van de bodem afgevoerd. Dit heeft tot gevolg gehad dat ter plaatse van de kassen een gat van ca. 50 cm is ontstaan. In het zuiden loopt dit op tot het maaiveld, maar er is duidelijk grootschalige verstoring opgetreden tijdens de sloop. Door de grote toestroom van het grondwater was het onmogelijk dieper te boren dan 200 centimeter –mv.

5.2 Fysisch geografische beschrijving van de bodemopbouw

Tijdens het veldwerk zijn de aanwezige profielen grofweg te beschrijven als een siltige schelphoudende klei gelegen op een siltig zeer fijn zand. De bovenste kleilaag varieert sterk in silt- en kleigehalte. Het zand begint tussen de 70 en 90 centimeter –mv. Uitzondering hierop is boring 3 hier is het zand aangetroffen op 50 centimeter –mv, hier mist door de ontgraving echter de bovenste 50 centimeter van het profiel. In boring 6 zijn brokken klei in het zand aangetroffen. Opvallend is een afwijkende laag tussen 115 en 145 centimeter –mv in boring 4. Het betreft een humeuze pakket waarin antropogeen materiaal is aangetroffen. Ondanks dat het niet tot het bereik van het onderzoek hoort is een monster van het materiaal uit boring 4 genomen en gezeefd over een zeef met maaswijdte van 4 mm.

Figuur 6: boorprofiel van boring 1.

De aangetroffen profielen komen overeen met de verwachte poldervaaggronden met lichte klei (Walcheren laagpakket). Het is echter duidelijk dat deze gronden in diverse mate onderhevig geweest zijn aan menselijk ingrijpen. De bovengrond vertoont vrijwel overal een geroerde aard. Daar waar de bovengrond overgaat in vergelijkbaar materiaal dat als ongeroerd beschouwd kan worden zijn veel schelpresten aangetroffen, de onderzijde van deze laag heeft in boringen 5 en 6 een verslagen/ verspoelde aard. In boring 6 zijn in de top van het zand brokken klei aangetroffen. Dit doet vermoeden dat de afzetting niet geleidelijk is geweest. De humeuze laag in boring 4 wordt geïnterpreteerd als cultuurlaag. Echter gezien de afwezigheid in alle andere boringen lijkt dit een zeer lokaal fenomeen te zijn. Mogelijk is er sprake van een greppel of sloot, hiervan is de oriëntatie echter niet bekend.

De mogelijke sloot of greppel zal de overstromingsafzettingen niet pre-dateren, de bovenliggende lagen wijken af van de rest van het plangebied en de kenmerkende hoeveelheid schelpresten ontbreekt in de bovenliggende lagen. Hierdoor wordt vermoed dat de mogelijke greppel of sloot door de afzettingen van 1300-1450 heen zijn gegraven. De sloot wordt dan ook aan de hand van deze gegevens gedateerd in de nieuwe tijd.

5.3 *Archeologische indicatoren*

In boring 4 zijn in het humeuze pakket twee vondsten gedaan, het betreft een niet nader te determineren fragment rode baksteen en een fragment bot. Het bot is vermoedelijk een stuk rib van 4 centimeter afkomstig van een rund. De rib vertoont snijsporen.

Het uitgezeefde materiaal leverde geen dateerbaar materiaal op, maar wel zijn de volgende indicatoren aangetroffen:

- fragment van een productieslak
- houtskool
- diverse resten van verschillende zoet-/ brakwaterslakken
- fragment baksteen
- mogelijke bloeiresten van een naaldboom
- resten van een landslak, mogelijk *Cepaea nemoralis* of *hortensis* (gewone tuinslak of witgerande tuinslak)

6. CONCLUSIE

6.1 Algemeen

Tijdens de werkzaamheden is gebleken dat het plangebied bestaat uit een kleidek gelegen op een zandpakket dat dieper rijkt dan 2,0 m –mv. De bovengrond is tot op een variërende diepte geroerd. De ongeroerde bovenlaag vertoont in enkele boringen een verspoelde of verslagen aard waardoor het vermoeden bestaat dat de afzettingen met enig geweld zijn afgezet. In boring 4 is een mogelijke sloot of greppel aangetroffen waarin antropogene resten aanwezig zijn. Het gebied lijkt zoals in het verwachtingsmodel voornamelijk in gebruik te zijn geweest voor activiteiten met een beperkte verstoring. Er zijn geen aanwijzingen voor een kunstmatige ophoging.

6.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen

- *Is er sprake van stratigrafische lagen die potentieel archeologische waarden kunnen bevatten?*
Er zijn geen eenduidige aanwijzingen voor een archeologisch interessant pakket. Wel is in boring 4 sprake van een mogelijke greppel of sloot.
- *In hoeverre zijn deze lagen intact en hoe reflecteert dit de kwaliteit van de mogelijk aanwezige archeologische resten?*
Er zijn alleen overstromingsafzettingen aangetroffen, hierdoor worden, zoals in het bureauonderzoek reeds verondersteld, geen intacte lagen verwacht eerder dan de nieuwe tijd A. Eerdere sporen zullen zijn verspoeld en niet meer als intact te beschouwen.
- *Wat is de diepteligging van mogelijke archeologische resten en wat is de daadwerkelijke bedreiging van deze resten door de voorgenomen bodemingrepen?*
De enige aanwijzing voor archeologische resten ter plaatse betreft een mogelijke sloot of greppel deze is aangetroffen tussen 115 en 145 centimeter -mv.
- *Hoe is de bodem van het plangebied opgebouwd?*
De bodem is opgebouwd uit de in het bureauonderzoek verwachte poldervaaggronden met lichte klei (Walcheren laagpakket). Dit pakket bestaat uit diverse door water aangevoerde afzettingen afwisselend in klei en zand gehalte. De bodem ter plaatse van het plangebied gaat van een lichte klei aan het oppervlakte over in een zandafzetting tussen de 50 en 90 centimeter –mv behorend tot het zelfde Walcheren laagpakket.
- *Heeft het verkennende booronderzoek voldoende gegevens opgeleverd om tot een selectiebesluit te komen, of is een vervolgonderzoek noodzakelijk?*

De verkregen informatie uit het bureau- en verkennend booronderzoek is vermoedelijk afdoende om tot een selectiebesluit te komen. Dit is echter aan het betreffende bevoegd gezag om te beoordelen. Naar verwachting is een vervolgonderzoek niet noodzakelijk.

7. AANBEVELINGEN

In het plangebied zijn geen potentiële archeologische niveaus aangetroffen, de bodem bestaat vrijwel geheel uit overstromingsafzettingen. De resten van voor de nieuwe tijd zullen door deze overstromingen zijn verspoeld. Het plangebied is na deze afzettingen, op basis van de beschikbare gegevens, voornamelijk in gebruik geweest als agrarisch gebied. Op basis van deze gegevens wordt geadviseerd dat verder archeologisch onderzoek ter plaatse niet noodzakelijk wordt geacht. Tijdens het booronderzoek is wel een indicatie aangetroffen voor de resten van een oude sloot of greppel uit de nieuwe tijd. Hoewel een dergelijk spoor niet onmiddellijk aanleiding geeft tot een vervolg onderzoek verdient het de aanbeveling, indien ter plekke wordt gegraven, dat de leden van de Historische Vereniging Oud-Beijerland of Stichting archeologie Hoeksche Waard in de mogelijkheid worden gesteld een inspectie uit te voeren.

Betrouwbaarheid

Het uitgevoerde onderzoek is verricht conform de gestelde eisen en gebruikelijke methoden. Het onderzoek is gericht op het inzichtelijk krijgen van de toestand van het aanwezige bodemarchief. Hiermee kan de beschadiging dan wel vernietiging als gevolg van de voorgenomen verstoring van een mogelijk aanwezig bodemarchief tot een minimum worden beperkt. Echter kan door de aard van het onderzoek, steekproefsgewijs, niet worden uitgesloten dat er archeologische resten aan- of afwezig zullen zijn. Als gevolg hiervan is bij het aantreffen van archeologische resten het, conform de monumentenwet van 1988, artikel 53, verplicht dat deze resten bij het Rijk worden gemeld.

LITERATUURLIJST

- Auwerda, F./ P. Grimm, 2008: *Verliesregister 1939-1945, Alle militaire vliegtuigverliezen in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog*, Den Haag.
- Bazelmans, J./ H. Weerts/ M. van der Meulen, 2011: *Atlas van Nederland in het Holoceen, landschap en bewoning vanaf de laatste ijstijd tot nu*, Amsterdam.
- Blankenstein, van, E., 2006: *Defensie- en oorlogsschade in kaart gebracht (1939 – 1945)*, Zeist.
- Berendsen, H.J.A. 2004: *De vorming van het land. Inleiding in de geologie en Geomorfologie*, Assen.
- Cate, ten, J. A. M./ A. F. van Holst/ H. Kleijer/ J. Stolp, 1995: *Handleiding bodemgeografisch onderzoek, richtlijnen en voorschriften. Deel A: Bodem*, Wageningen, DLO-Staring Centrum. Technisch Document 19A.
- Es, Van W.A./H. Sarfatij/ P.J. Woltering (red.), 1988: *Archeologie in Nederland, De rijkdom van het bodemarchief*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek. Amersfoort.
- Huizer, J./ M. Benjamins/ S. van der A., 2009: *De archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart voor de Hoeksche Waard, rapportage behorende bij de archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart van de Hoeksche Waard*, Amersfoort.
- Leenders, K.A.H.W., 2005: *Landschapsgeschiedenis van de Hoekse Waard*, onbekend.
- Milojkovic, J., 2004: *Bureauonderzoek ten behoeve van de omleiding Stougjesdijk, gemeente Oud-Beijerland*, Archeologisch Rapport Oranjewoud 2004/39, Deventer.
- Ras, J., 2005: *Inventariserend veldonderzoek door middel van grondboringen uitbreiding C-1000, Graaf van Egmondstraat 67b, Oud-Beijerland*, Heinenoord.
- SIKB, 2006: *Leidraad inventariserend veldonderzoek, Deel: karterend booronderzoek*, Gouda.
- Spoelstra, A., 2006: *Bureauonderzoek ten behoeve van woningbouw op de locatie Stougjesdijk, gemeente Oud-Beijerland*, Archeologisch Rapport Oranjewoud 2006/79, Almere.
- Verboom-Jansen, M., 2011: *Een archeologisch bureau-onderzoek en inventariserend veldonderzoek door middel van boringen voor een inbreidingslocatie aan de Graaf van Egmondstraat 67b te Oud-Beijerland (ZH)*, ARC-rapport 2011-105, Geldermalsen
- Wallenburg, van, C./ G.A. Vos, 1972: *Bodemkaart van Nederland schaal 1:50.000, Blad 37 Oost*, Rotterdam, Stiboka, Wageningen.

BIJLAGE 1

Topografische overzichtskaart

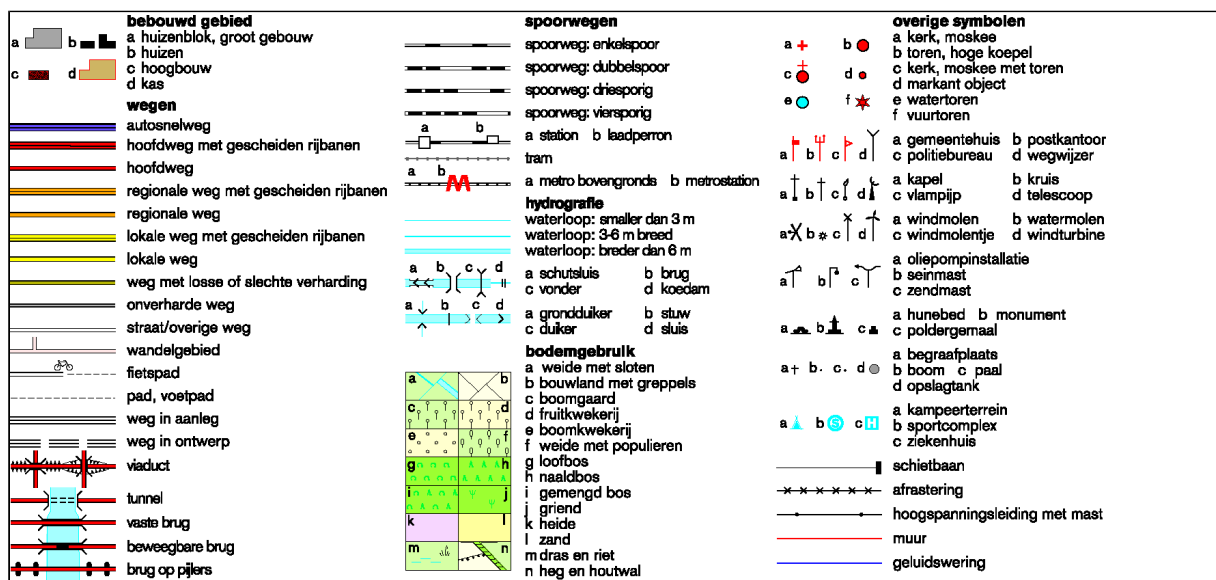
Deze kaart is noordgericht.

Schaal 1: 12500

Hier bevindt zich Kadastraal object OUD-BEIJERLAND D 6741

Graaf van Egmondstraat, OUD-BEIJERLAND

© De auteursrechten en databankenrechten zijn voorbehouden aan de Topografische Dienst Kadaster.

0 m 5 m 25 m

12345
25

Deze kaart is noordgericht
Perceelnummer
Huisnummer
Vastgestelde kadastrale grens
Voorlopige kadastrale grens
Administratieve kadastrale grens
Bebouwing
Overige topografie

Schaal 1:500
Kadastrale gemeente
Sectie
Perceel

OUD-BEIJERLAND
D
6741

Voor een eensluitend uittreksel, Apeldoorn, 25 januari 2013
De bewaarder van het kadaster en de openbare registers

Aan dit uittreksel kunnen geen betrouwbare maten worden ontleend.
De Dienst voor het kadaster en de openbare registers behoudt zich de intellectuele eigendomsrechten voor, waaronder het auteursrecht en het databankenrecht.

BIJLAGE 2

Situatietekening onderzoekslocatie met boorpunten

BIJLAGE 3

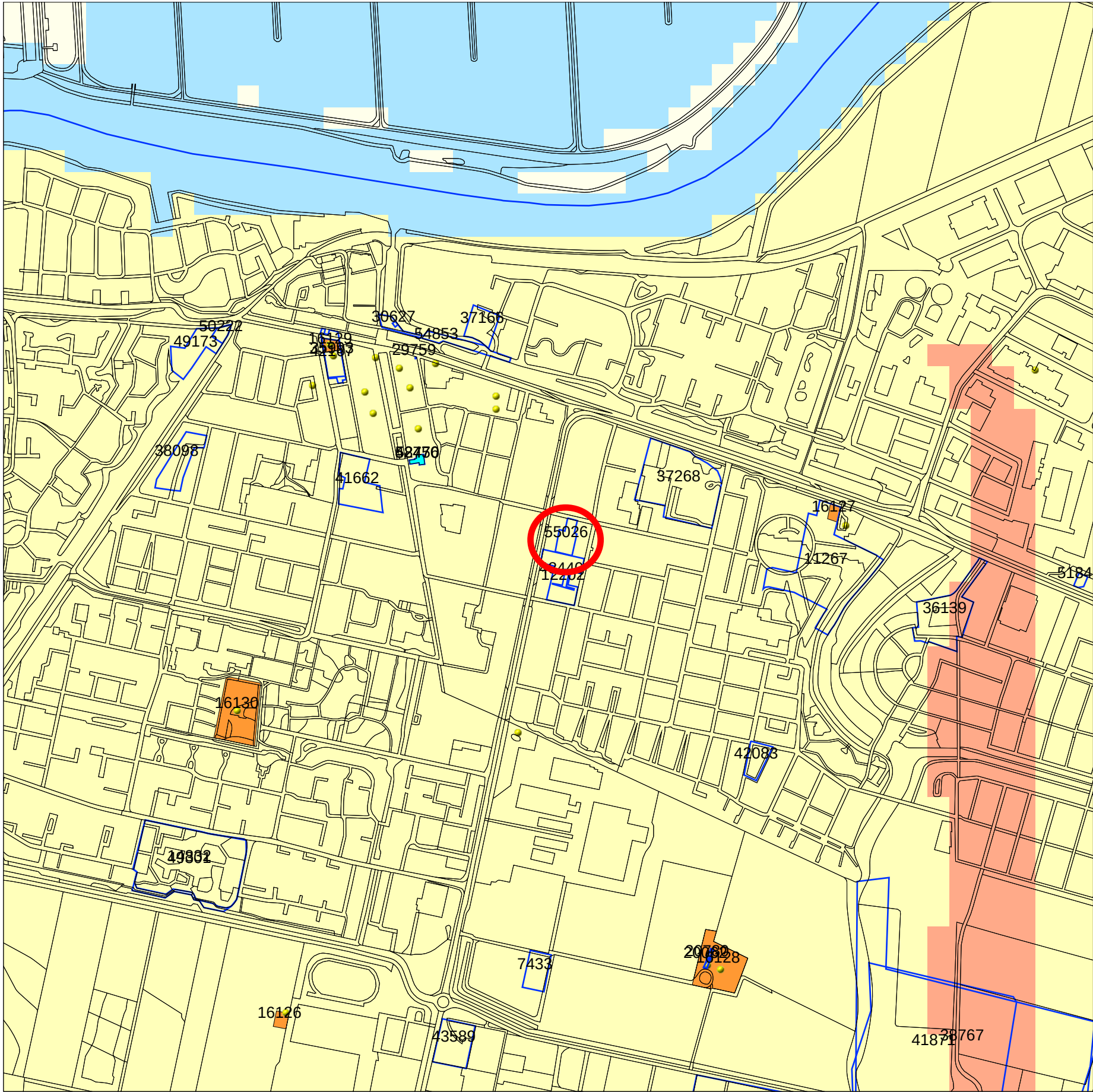
Overzicht IKAW, aanwezige onderzoeken, monumenten en
waarnemingen

Overzicht IKAW

met aanwezige onderzoeken, monumenten en waarnemingen

23-01-2013

89384 / 427694

86858 / 425167

Legenda

- TOP10 ((c)TDN)
- ONDERZOEKSMELDINGEN
- WAARNEMINGEN

MONUMENTEN

- archeologische waarde
- hoge archeologische waarde
- zeer hoge archeologische waarde
- zeer hoge arch waarde, beschermd

IKAW

- zeer lage trefkans
- lage trefkans
- middelhoge trefkans
- hoge trefkans
- lage trefkans (water)
- middelhoge trefkans (water)
- hoge trefkans (water)
- water
- niet gekarteerd

0 500 m

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Archis2

BIJLAGE 4

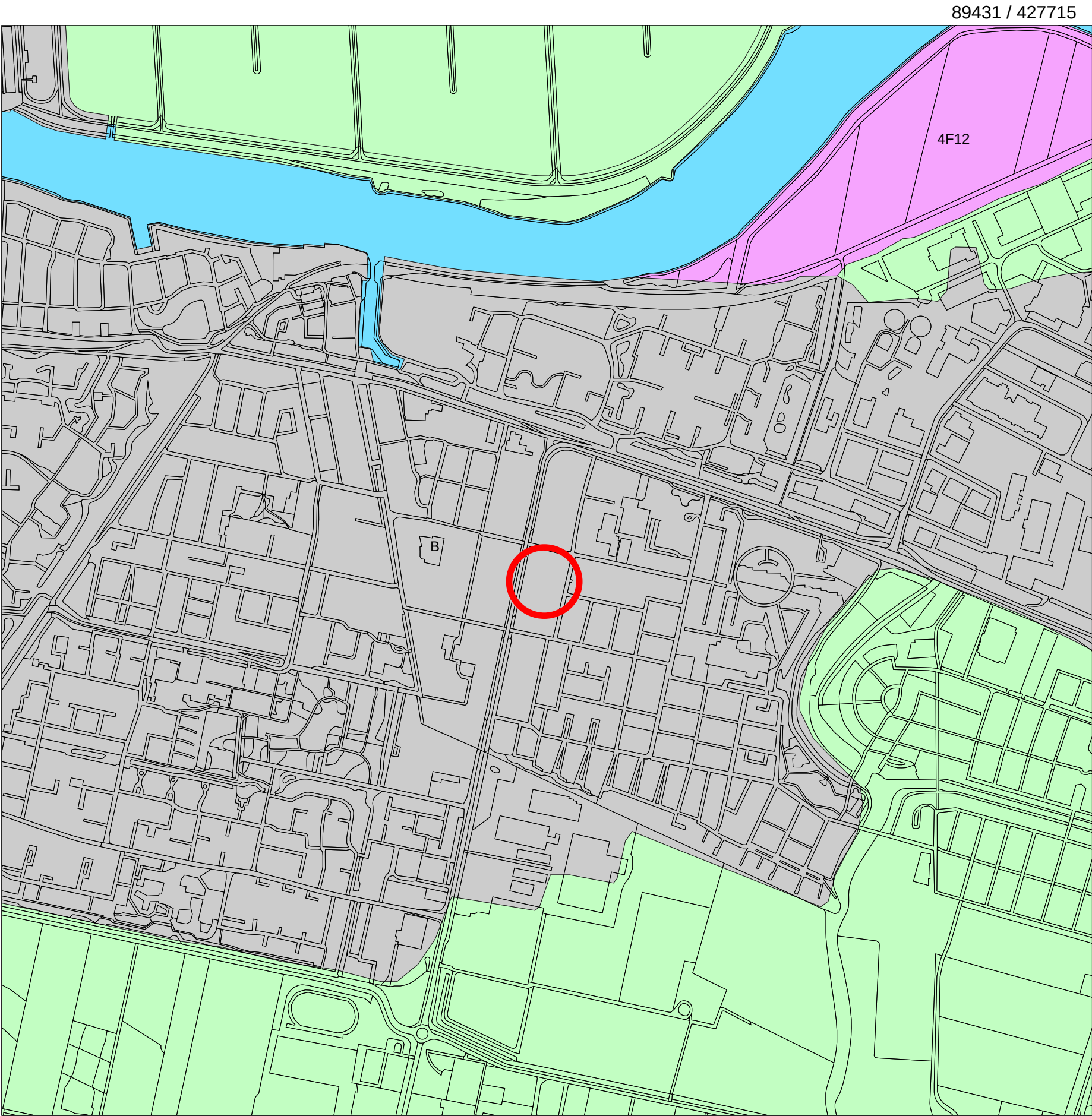
Overzicht gemeentelijke archeologische waarden- en
verwachtingenkaart

Legenda	Archeologische verwachting
	Hoog
	(waterbodem)
	Middelhoog
	Middelhoog
	Laag
	Geen verwachting
	Hoog
	Hoog
	Hoog
	Hoog
	Hoog

BIJLAGE 5

Overzicht geomorfologische kaart

Legenda

- TOP10 ((c)TDN)
- GEOMORFOLOGIE ((c)Alterra)
- Wanden
- Hoge heuvels en ruggen
- Terpen
- Hoge duinen
- Plateaus
- Terrassen
- Plateau-achtige vormen
- Waaivormige glooiingen
- Niet-waaivormige glooiingen
- Lage ruggen en heuvels
- Welvingen
- Vlakten
- Laagten
- Ondiepe dalen
- Matig diepe dalen
- Diepe dalen
- Water
- Bebouwing
- Overig (Dijken etc)

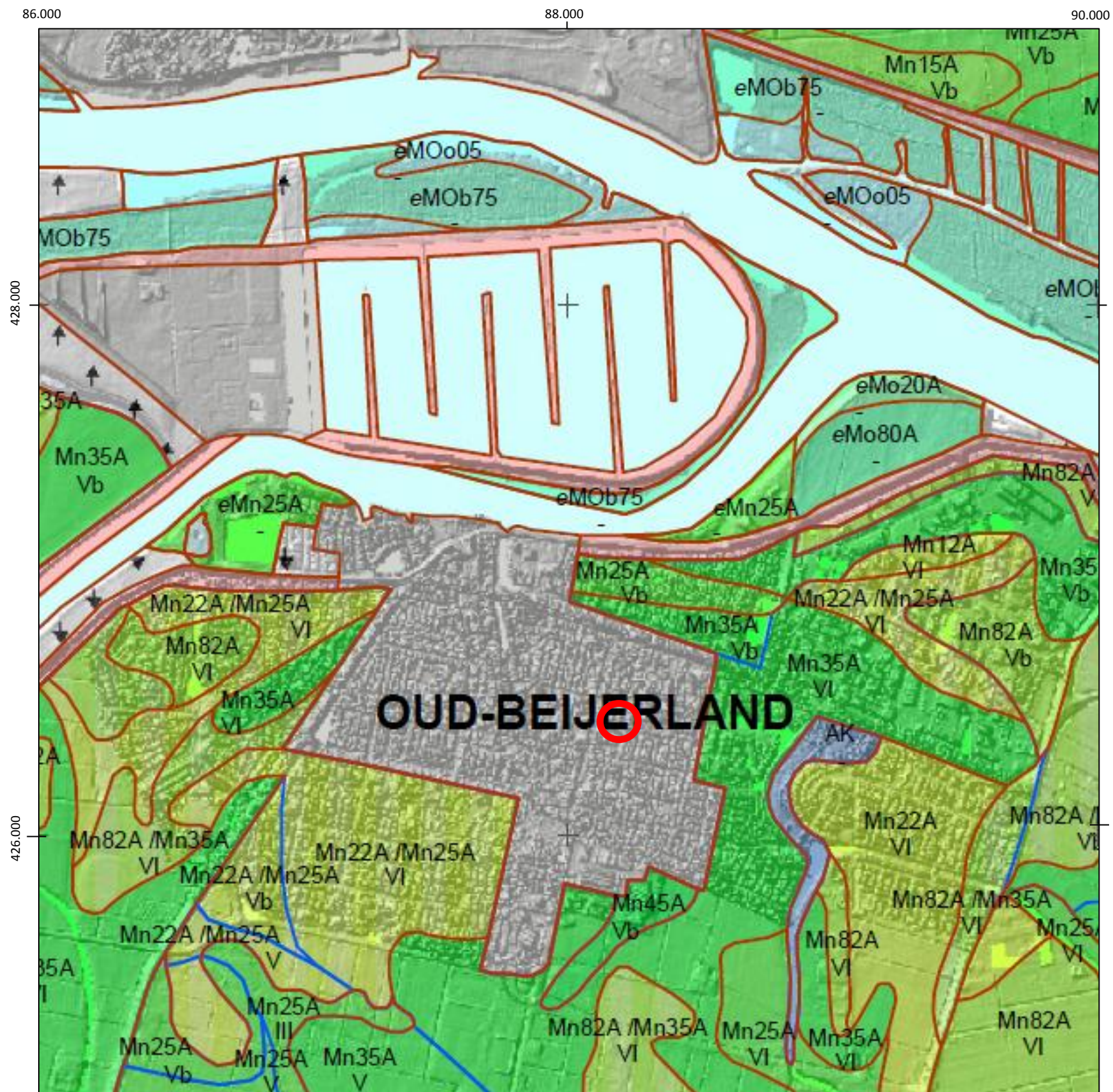

Archis2

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

BIJLAGE 6

Overzicht bodemkaart

Legenda

Niet gerijpte zeekleigronden

- MOo05 Slikvaaggronden; geen zand beginnend ondieper dan 80 cm
- MOB75 Gorsvaaggronden; zware zavel en klei; geen zand beginnend ondieper dan 80 cm

Niet gerijpte rivierkleigronden

Zeekleigronden

- pMv81 Liederdgronden; klei, profielverloop 1
- pMo50 Tochteerdgronden; zavel
- pMo80 Tochteerdgronden; klei
- pMn55A Kalkrijke leek-/woudeerdgronden; zavel, profielverloop 5
- pMn85A Kalkrijke leek-/woudeerdgronden; klei, profielverloop 5
- pMn85C Kalkarme leek-/woudeerdgronden; klei, profielverloop 5
- pMn86C Kalkarme leek-/woudeerdgronden; klei, profielverloop 3, of 3 en 4 of 4
- pMn55C Kalkarme leek-/woudeerdgronden; zavel, profielverloop 5
- Mv81A Kalkrijke drechtnaaggronden; klei, profielverloop 1
- Mv61C Kalkarme drechtnaaggronden; zavel en lichte klei, profielverloop 1
- Mv41C Kalkarme drechtnaaggronden; zware klei, profielverloop 1
- Mo20A Kalkrijke nesvaaggronden; zware zavel
- Mo80A Kalkrijke nesvaaggronden; klei
- Mn12A Kalkrijke poldervaaggronden; lichte zavel, profielverloop 2
- Mn22A Kalkrijke poldervaaggronden; zware zavel, profielverloop 2
- Mn82A Kalkrijke poldervaaggronden; klei, profielverloop 2
- Mn86AKalkrijke poldervaaggronden; klei, profielverloop 3, of 3 en 4, of 4
- Mn15A Kalkrijke poldervaaggronden; lichte zavel, profielverloop 5
- Mn25A Kalkrijke poldervaaggronden; zware zavel, profielverloop 5
- Mn35A Kalkrijke poldervaaggronden; lichte klei, profielverloop 5
- Mn45A Kalkrijke poldervaaggronden; zware klei, profielverloop 5
- Mn86C Kalkarme poldervaaggronden; klei, profielverloop 3, of 3 en 4, of 4
- Mn25C Kalkarme poldervaaggronden; zware zavel, profielverloop 5
- Mn85C Kalkarme poldervaaggronden; klei, profielverloop 5
- gMn83C Knippige poldervaaggronden; klei, profielverloop 3
- gMn88C Knippige poldervaaggronden; klei, profielverloop 4, of 4 en 3
- gMn85C Knippige poldervaaggronden; klei, profielverloop 5

Associaties van vele enkelvoudige eenheden

- AK Kreekbeddingen
- AWg Warmoezerijgronden (gerijpt)
- AWo Warmoezerijgronden (ongerijpt)
- AWw Warmoezerijgronden (veen)

Algemene onderscheidingen

- Oude bewoningsplaatsen
- Bebouwing
- Moeras
- Water
- Dijk
- Opgehoogd of opgespoten
- Afgegraven
- Vergraven

Toevoegingen

- k... zavel- of kleidek 15 à 40 cm dik
- z... zanddek, 15 à 40 cm dik
- p... pleistoceen zand beginnend tussen 40 en 120 cm
- r... niet geheel gerijpte zavel of klei beginnend binnen 40 en 120 cm
- vergraven

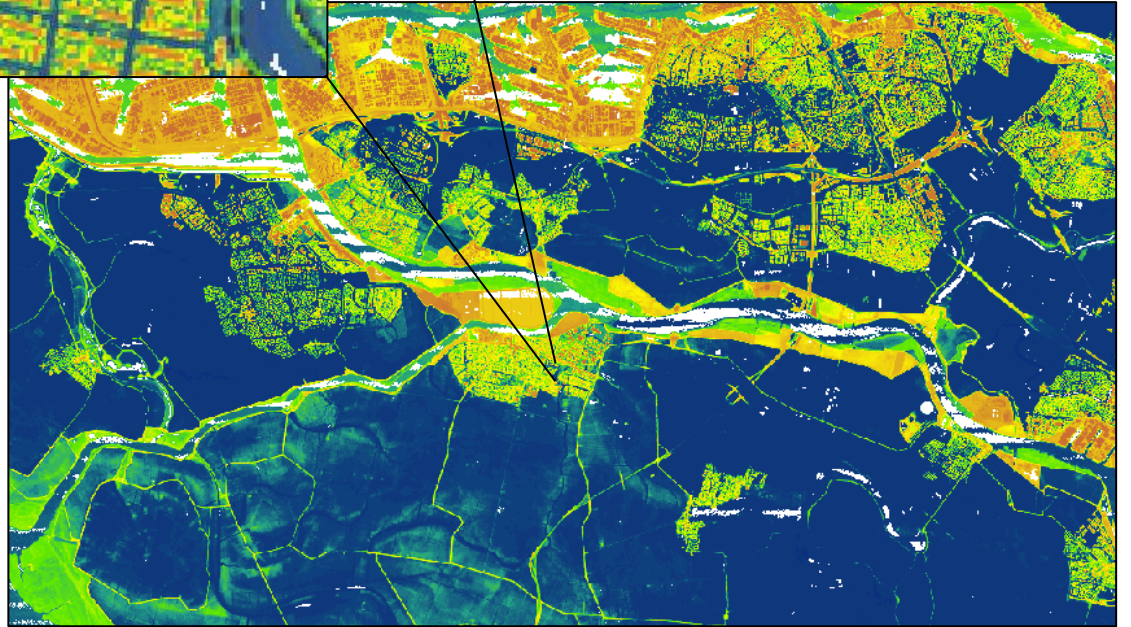
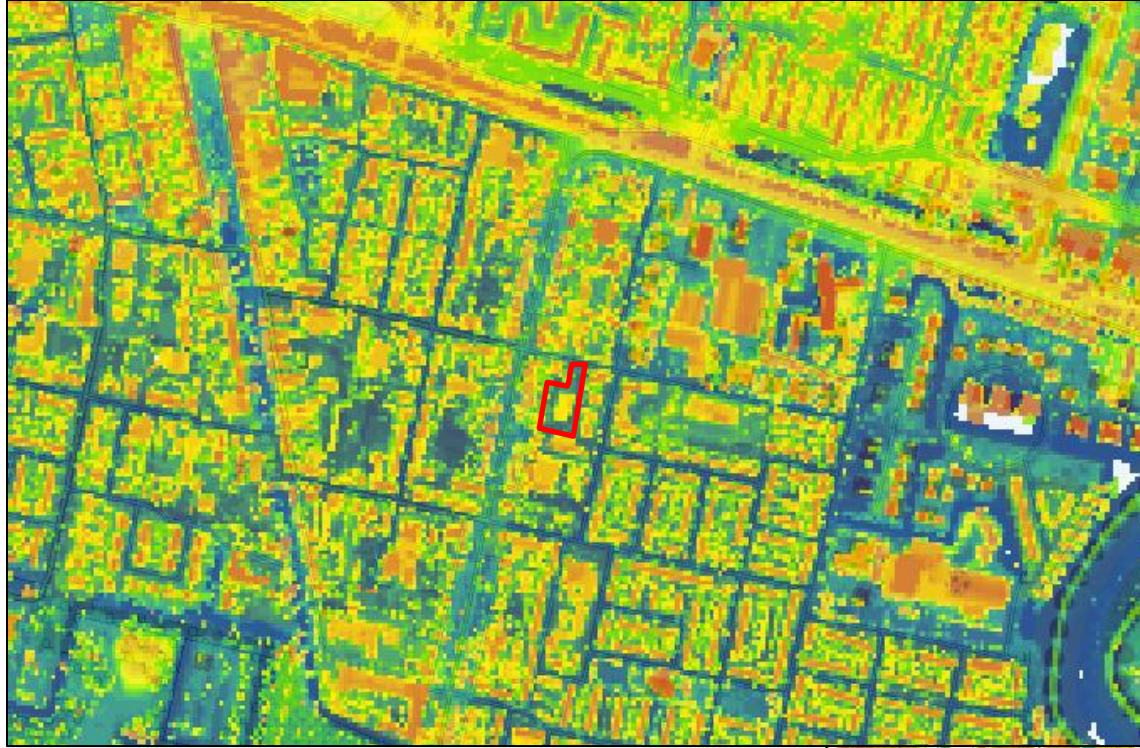
Grondwatertrappen

Grondwatertrap	(Gt)	I	II	IIb	III	IIIb	IV	V	Vb	VI	VII	VIII
Gemiddeld hoogste grondwaterstand in cm beneden maaiveld (GHG)		(<20)	(<40)	25-40	<40	25-40	>40	<40	25-40	40-80	80-140	>140
Gemiddeld laagste grondwaterstand in cm beneden maaiveld (GLG)		<50	50-80	50-80	80-120	80-120	80-120	>120	>120	>120	>160	>160

b... buiten de hoofdwaterring gelegen gronden; periodiek overstroomd
s... schijnspiegels; bij gronden met een fluctuatie (GLG-GHG) van meer dan 120 cm
w... water boven maaiveld gedurende meer dan 1 maand in winterperiode

BIJLAGE 7

Overzicht AHN

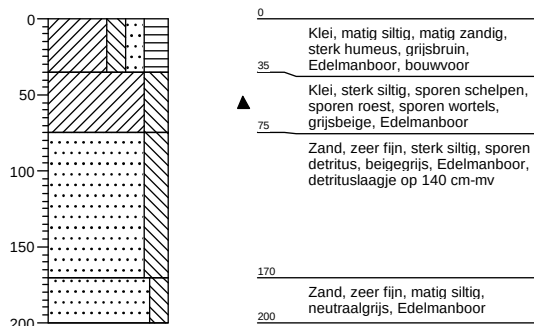

BIJLAGE 8

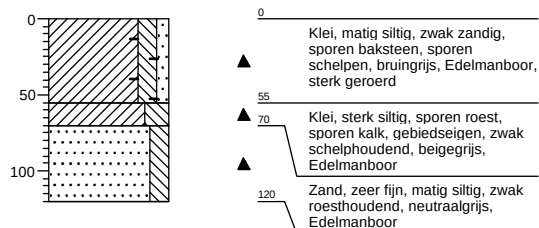
Boorkernbeschrijvingen

Boring: 001

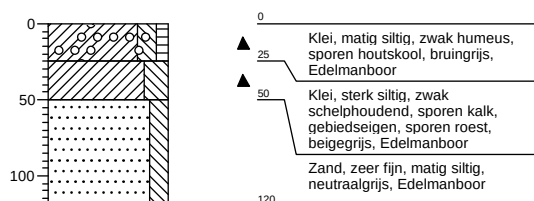
0,2 m +NAP

Boring: 002

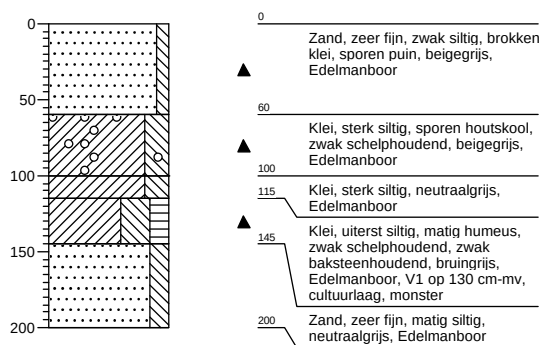
0,2 m +NAP

Boring: 003

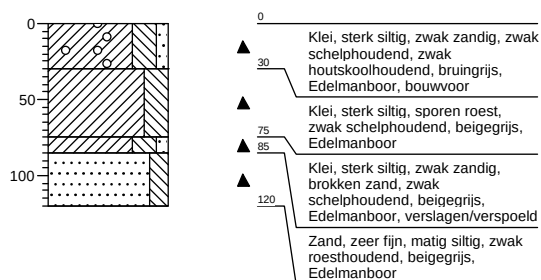
-0,2 m +NAP

Boring: 004

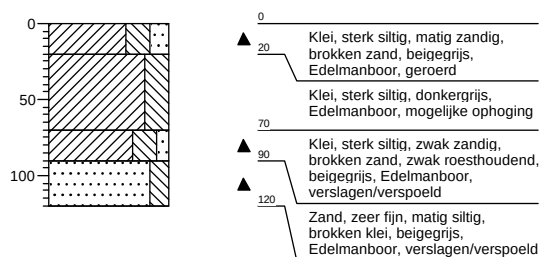
0 m +NAP

Boring: 005

0 m +NAP

Boring: 006

0 m +NAP

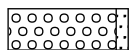

Legenda (conform NEN 5104)

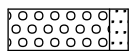
grind

Grind, siltig

Grind, zwak zandig

Grind, matig zandig

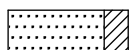

Grind, sterk zandig

Grind, uiterst zandig

zand

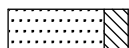
Zand, kleïg

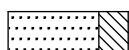
Zand, zwak siltig

Zand, matig siltig

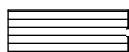

Zand, sterk siltig

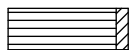

Zand, uiterst siltig

veen

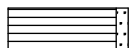
Veen, mineraalarm

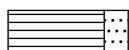
Veen, zwak kleïg

Veen, sterk kleïg

Veen, zwak zandig

Veen, sterk zandig

klei

Klei, zwak siltig

Klei, matig siltig

Klei, sterk siltig

Klei, uiterst siltig

Klei, zwak zandig

Klei, matig zandig

Klei, sterk zandig

leem

Leem, zwak zandig

Leem, sterk zandig

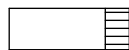
overige toevoegingen

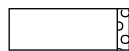
zwak humeus

matig humeus

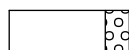
sterk humeus

zwak grindig

matig grindig

sterk grindig

geur

- geen geur
- zwakke geur
- matige geur
- sterke geur
- uiterste geur

olie

- geen olie-water reactie
- zwakke olie-water reactie
- matige olie-water reactie
- sterke olie-water reactie
- uiterste olie-water reactie

p.i.d.-waarde

- >0
- >1
- >10
- >100
- >1000
- >10000

monsters

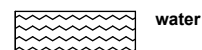
- geroerd monster
- ongeroerd monster

overig

- bijzonder bestanddeel
- Gemiddeld hoogste grondwaterstand
- grondwaterstand
- Gemiddeld laagste grondwaterstand

slib

water